

Muhulane

Nr 8 (333)

August 2017 (lõikuskuu)

Muhu leht

* **Muhu jooksu** kohta vt lk 7.
* Põhjalikum **muuseumiteave** lk 3. **Kihelkonnapäevast** lk 4, **laulupeost** lk 5, **tublid koolijätsid** on kirjas lk 2.

Eterniidi kogumine Maasi jäätmejaamas

Maasi jäätmejaamas võetakse **alates 14. augustist** Muhu vallas elavatel eraisikutel tasuta vastu eterniidijäätmeid. Eterniidi tasuta kogumine kestab kavandatud kogumismahu täitumiseni. **Eterniidi tasuta äraandmiseks tuleb jäätmete omanikul eelnevalt hankida Muhu Vallavalitsuse kooskõlastus**, selle puudumisel võetakse eterniit vastu hinnakirja kohaselt vastuvõtutasuga 153 eurot/tonn. Kooskõlastust saab küsida tel. 453 0672 või meiliaadressil heiske.tuul@muhu.ee, selleks tuleb esitada oma nimi, isikukood, elukoht, telefoninumber ning andmed eterniidijäätmete koguse ja päritolu kohta. Eterniidi koguse arvestamisel on abiks vastav juhend, mis on kättesaadav valla kodulehel www.muhu.ee

Eelmisel aastal registreeritud eterniidikogused, mida kogumismahu täitumise tõttu vastu ei võetud, kantakse otse selle aasta vastuvõtunimekirja ning neid täiendavalt kooskõlastama ei pea.

Eterniidijäätmete tasuta äraandmiseks tuleb jäätmevaldajal läbi viia järgnevad tegevused vastavas järjekorras:

- eterniidikoguse väljaselgitamine;
- Muhu vallalt kooskõlastuse küsimine ja saamine;
- Maasi jäätmejaama teavitamine

Järg pöördel

ISSN 1736-289X

9 771736 289007

Kohvikutes toimetati südamega

Viimasel juulikuu palaval püüa-päeval võis Muhu saarel näha ja kuulda üpris tihedat liikumist. Need külavahed, mis enne olid päris vaiksed püsinud, said sel päeval ikka tõsiselt vatti.

Üle Muhumaa olid avatud neliteist eripalgelist kohvikut:

- Võlla küla Mereääre kohvik
- Hellamaa küla Katu&Sepsu Imeline Nurgake
- Pärase küla Teelõpu Pannkoogikohvik
- Lõetsa küla Seitsme Tuule kohvik
- Raugi küla Asplivälja Kiige-kohvik
- Nõmmküla K – kohvik
- Pallasmaa küla Romantika-kohvik
- Külasema küla Teatrikohvik
- Paenase küla Nisu isu kohvik
- Paenase küla Tõnise Lambakohvik
- Päelda küla Laasu Talukohvik
- Liiva küla Pärandkooli Kunstikohvik
- Rootsivere küla Välja kohvik
- Oina küla Lambakohvik

Igas kohvikus oli midagi väga oma ja armast: vanad taluõued, kus koos vana ja uus, ja külaplatsid, kus tubli külarahvas ühiselt tegutsemas.

Pallasmaa Romantikakohvikus seisis leti taga perepojad Enar Tiit ja Elar Mart ning nende tädi poeg Sten Arnar.

Mõned kohvikud kaugel metsa sees, teised jällegi laia lageda ja päikesepaiste käes. Avatud olid väga erinevad näitused ja tegevustoad. Jagati õpetust, kuidas kohalikke ravimtaimi kasutada ja kuidas neist midagi valmistada. Meeleolu loomiseks sai kuulata imeilusat muusikat ja nautida suurepärase näitemängu. Lapsed said lustida batuutidel ja kiikedel, mängida erinevaid mänge ning proovida kätt tõelise kunsti tegemisel, teha sõitu hobustega ja mõnel pool isegi paadiga. Sai oma käega lambaid paitada ja neile leiba pakkuda. Kuigi Lambakohvikuid oli kaks, polnud siiski sisu neil üks ja kaugus teineteisest oli samuti üüratu.

Kõik kohvikud olid nii tegusad ja pakutav väga maitsev ning külastajaid oi – oi kui palju. Tore oli, et kõikjal toimetati ja seda tehti südamega. Aitäh teile!

Päeva lõpetas Hellamaa laululaval ansambel Traffic ja teda soojendas Maleva.

Suur - suur tänu Keidy Jõgile ja tema sõpradele, kes korraldasid Traffic live – kontserdi. Sellises mahus kontserdi korraldamine oli noortel esimene kord ja loodame, et neil jaguks tahtmist ka järgmisteks kordadeks.

Suured tänud:

Mari Viiard, kes kõik kohvikud kaardistas,

Sabina Kaukis, kes kohvikutele kingituse valmistas,

Mari Luup, kes nõu ja jõuga aitas, Saarte Hääl, Meie Maa ja Raadio Kadi!

Oina küla lambakohvikus pakuti värsket kapsasuppi lambalihaga ja omaküpsetatud vahvleid. Suppi liigutab Kadri Kask, istub Herman Meier.

Kalmer Saar

Täna veelkord kõiki abilisi, kohvikute külastajaid ja kohvikupidajaid.

Kohtume jälle järgmisel suvel kohvikutepäeval Muhus!

Kaunist suve jätku soovides

Anneli Tamm

**13. august kell 11 - 16
LASTE VABARIIK**

Muhu Noortekeskuse õuealal.

**Muhu Noortekeskuse
Noorteala Muhurito kõrval
on avatud 19. augustini
T-L 13.00-18.00**

Klarika Tänak

Eterniidi kogumine Maasi jäätmejaamas

Algus lk 1.

eterniidi toomisest;
- eterniidi pealeaadimine ja transport jäätmejaama kuu aja jooksul pärast kooskõlastuse saamist;
- isikut tõendava dokumendi esitamine ja eterniidi kaalumise autokaalul, üleandmise kinnitamine allkirjaga;
- eterniidi mahalaadimine konteinerisse.
Küsimuste korral võtta ühendust Maasi Jäätmehoolduse OÜ-ga tel. 5348 0250.
Põhjalikumalt loe www.muhu.ee
- Laheküla ja Suuremõisa külaplatsile kerkinud laste ronimiskeskusest pajatas 7. juuli Meie Maa.
- Hiiumaa eakate reisist meie saarele kirjutas 25. juuli Hiiu Leht.

Olümpiaadid, võistlused, konkursid 2016/2017 õppeaastal

Õpioskuste olümpiaad 12.10. 2016 - Marcus Oidekivi, Sten Leppik, Kendro Veskimeister; Rainer Öue, Simon Rohtlaan 7. koht

Geograafiaolümpiaad 10.12. 2016

7. klass - **Annabel Rebane 3. koht**,

8. klass - **Kadri-Liis Kolk 2. koht**, Johanna Keerd 21. koht, Miko Pärn 24. koht,

9. klass - Kadri Ligi 17. koht.
Matemaatika olümpiaad (7.-9.kl) 7.2.2017

7. klass - Annabel Rebane 7.-8. koht,

8. klass - **Kadri-Liis Kolk 3.-4. koht**; Johanna Keerd 11. koht; Miko Pärn 12. koht,

9. klass - Ott Andro Oidekivi 6. koht; Karoliine Kaljuste 7.-8. koht; Oliver Luup 17. koht.

Inglise keele võistlus Spelling Bee 31.1.2017

6. klass - Marcus Oidekivi; Kendro Veskimeister,
7. klass - Allan Luup.

Emakeele olümpiaad 30.1.2017
7. klass - Annabel Rebane 9. koht, Helerin Soop 19.-20. koht,

8. klass - Kaia Ligi 6.-7. koht, Kadri-Liis Kolk 9.-10. koht, Johanna Keerd 19.-20. koht, Miko Pärn 19.-20. koht,
9. klass - **Kadri Ligi 2.-3. koht**,

Maarjali Vaht 5. koht, Karoliine Kaljuste 10. koht, Ott Andro Oidekivi 12.-13. koht, Elluli Saat 22. koht.

Bioloogia olümpiaad 4.2.2017

7. klass - **Annabel Rebane 3.-4. koht**; Kaur Aaso 18.-19. koht, 8. klass - Johanna Keerd 7. koht; Kaia Ligi 19. koht,

9. klass - Maarjali Vaht 7. koht.
Ühiskonnaõpetuse olümpiaad 9.2.2017 (e-olümpiaad)

9. klass - Maarjali Vaht 162. koht, Kadri Ligi 435. koht (osalejaid 889)
Lingvistika olümpiaad 11.2. 2017

9. klass - Karoliine Kaljuste 100.-101. koht, Kadri Ligi 98.-99. koht (osalejaid 8.-12. klass 191)

Nuputa maakondlik voor 16.2.2017

5.-6. klassi võistkond - Teele Tarvis, Joonatan Jürisson, Susanna Sults, Simone Kikerist 6. koht,

7. klassi võistkond - Annabel Rebane, Helerin Soop, Kristiina Maria Huum 7. koht.

Inglise keele olümpiaad (8.-9. kl) 3.3.2017

8. klass - **Andrus Peegel 1. koht**, Erik Lember 9. koht, Miko Pärn 18.-20. koht,

9. klass - **Kadri Ligi 2. koht**, **Karoliine Kaljuste 3. koht**, Ott Andro Oidekivi 6. koht, Maarjali Vaht 13.-14. koht.

Pranglimine eelvõistlusel osales 163 kooli võistkonda, 5 parema liikme kohapunktide summa järgi oli Muhu Põhikool 52. kohal.

Vabariiklikud olümpiaadid, võistlused:
Emakeele olümpiaad - Kadri Ligi 10.-12. koht (27)

Teadusfestival (uurimustöö) 27.-28.4.2017 - Maarjali Vaht

Online male:
algkool - 8. koht (Iris Sepping, Anni Nurmberg, Madis Saksakulm, Roosi Pehlak, Sonja Sepping) Osales 37 kooli.

põhikool - 5. koht (Lauri Pehlak, Miko Pärn, Andrus Jõelet, Johanna Keerd, Oliver Luup). Osales 39 kooli.

Online kabe:
algkool - 4. koht (Sonja Sepping, Iris Sepping, Roosi Pehlak, Silver Ots, Madis Saksakulm) Osales 36 kooli.

põhikool - 8. koht (Lauri Pehlak, Mihkel Auväärt, Miko Pärn, Andrus Jõelet, Alex Nurmberg). Osales 37 kooli.

Keskonnahariduse uurimistööde konverents 10.3.2017 - Maarjali Vaht 6. koht

Vigurivänt 2017, 4.5.17 - Andrus Jõelet, Romet Noor, Teele Tarvis, Nora Paist 2. koht.
Koondanud Ulvi Kipper

Vallavalitsuse istungitelt

5. juuli

Määriti sotsiaalhoolekandelisi hüviti.

Väljastati reklaamipaigaldamise luba:

- OÜ-le Lõunaranna Investeeringud 3,45 m² reklaami paigaldamiseks Kuivastu k Ansu kinnistule;

- OÜ-le Reklaamitreller 17,11 m² mobiilse reklaami paigaldamiseks Kuivastu sadama alale;

- OÜ-le Tipoliin Kinnisvara 3 m² reklaami paigaldamiseks Kuivastu k Ansu kinnistule.

Otsustati jagada:
- Pädaste k Aerga kü: Aerga (mtm) ja Aerganuka (el.m);
- Pädaste k Lahe kü: Lahe ja Lahe-nuka (2 x el.m).

Võeti vastu Liiva k Tõnise kü detailplaneering (DP). Avalik välja-paneik toimub 24. augustini ja arutelu 31. augustil kl 15 valla maa- ja planeeringuosakonnas.

Kinnitati DP-te lähteseisukohad:
- Kallaste k Kallaste sadamaala;
- Võiküla Toomi mü.
Väljastati ehitusluba:
- Pädaste k Mäe mü puurkaevu

rajamiseks;

- Nõmmküla Kadakanurme mü suvemaja püstitamiseks (lisatingimused);

- Lõetsa k Salu mü suvemaja püstitamiseks;
- Hellamaa k Nuudi mü sauna laiendamiseks.

Väljastati kasutusluba:
- Tusti k Jürgeni mü rajatud tuletõrjeveemahutile;
- Piiri k Karjalasma metskond mü rajatud kõrgseikluspargile.

Moodustati keskkonnaspetsialisti konkursile laekunud kandidaatide hindamiseks komisjon koosseisus R. Liitmäe, K. Kütt, A. Auväärt, A. Toomsalu, J. Keskküla, A. Esko, A. Vahter.

12. juuli

Väljastati reklaamipaigaldamise luba H. Vitsurile 2 x 1 m reklaami paigaldamiseks Hellamaa k Matsi kinnistule.

Väljastati projekteerimistingimused:
- Liiva sidejaoskonna mü kaubandushoone püstitamiseks;
- Nõmmküla Sepa-Saadu mü elamu

püstitamiseks.

Väljastati kasutusluba:

- Rässa k Jaanimetsa mü püstitatud saunale;

- Liiva k Kiriku mü ümberehitatud pastoraadihoone katusele ja kors-tendele.

Määriti discgolfi ketta rendihinnaks 50 senti / kuni 3 tundi. Rentimis-võimalus Spordihalli lahtioleku aegadel.

Otsustati läbi viia hankemenetlus lihthankele "Liiva keskuse projek-teerimistööd".

26. juuli

Otsustati jagada Lõetsa k Sarapuu kü: Sarapuu (el.m) ja Ristiku (mtm). Väljastati ehitusluba Vahtraste k Matsi mü puurkaevu rajamiseks.

Kinnitati Muhu Lasteaia kohatasa maksumuseks 17 eurot kuus, vahemikus 1.6.-31.8. pakutava lastehoiu-teenuse maksumus 15 eurot päev.

Kinnitati Hellamaa Külakeskuse inventarile rendihinnad (peotelk 4x8 m koos paigaldusega 75 eurot ööpäev, 10 eurot lisapäev; plastik-tool 1 eurot tk / päev; plastlaud 2

eurot tk / päev. Rent ainult Muhu valla piires. Inventari hävimisel kompenseerib rentija purunenud inventari ostuhinna väärtuses.)

Väljastati reklaamipaigaldamise luba OÜ-le Prisma Net 12 m² reklaami paigaldamiseks Kuivastu sadama kinnistule.

Kinnitati lihthanke "Liiva keskuse projekteerimistööd" tulemused. Edukaks tunnistati OÜ Klotoid pakkumus.

Kinnitati hajaasustuse programmist rahastatavad projektid, samuti osaliselt ja tingimuslikult rahastatavad projektid.

Kinnitati ürituse:

- "Kontsert / tantsuõhtu Prantsuse sansoonid Marek Sadam & Martin Trudnikov - "Akordion"" toimu-mise kohta Pallasmaa k Matsi talus 25. augustil kl 19-23.30;

- "Traffic Live" toimumise kohta Hellamaa k Muhu laululaval 30. juulil kl 18-23;

- "Meri on, meri jääb... ehk Aki kõrtsis on tantsupidu" toimumise kohta Liiva k Aki kõrtsis 5. augustil algusega 20.00.

Heina- ja lõikuskuu Muhu Muuseumis

Esimesel juulil toimunud laadast sai lugeda juba juulikuu lehest. Meie siit muuseumist võime küll öelda, et sel aastal on turiste rohkem, kui oli seda eelmisel aastal. Hea, et inimesed leiavad meid üles ja osalevad muuseumi poolt pakutaval üritustel.

Siinkohal siis väike tagasisaade toimumule ja tutvustus tulevastele üritustele.

14. juulil külastas Muhu Muuseumit Euroopa Komisjoni asepresident Andrus Ansip oma meeskonnaga. Nad jäid külastusega rahule. Lisaks meenutasime nelja aasta tagust koosviibimist Tooma õuel Läti ja Leedu toonaste peaministritega.

15. juulil avasime Kunstitalis selle suve teise näituse, mis kandis pealkirja „Muhune Häälestumine”. Näha sai Muhu ja Saaremaa kunstnike töid. Näitusel tekitas enim elevust Kristjan Sisa valmistatud tuulekellad, millest mõnigi on leidnud tee külastajate kodudesse. Näitust sai vaadata kuni 1. augustini.

19. juuli õhtul sai Tooma talu õuel näha Saaremaa ja Muhumaa tantsijaid – Muhu nannederühma „Ätses”, Orissaare memmederühma „Jaaniroos”, Tornimäe naisrühma „Kupar” ja Kuressaare naisrühma „Ritsikas”. Õhtu kandis pealkirja „Saarlaste ja Muhulaste kingitus Soome 100. sünnipäevaks”. Sama kavaga esineti Soomes

toimunud Europeade festivalil 26.-30. juulini.

20. juulil olid Tooma talu õuel külas Tornimäe näiteseltsi näitlejad, nende esituses sai vaadata tükki „Teie Jumal”.

28. juuli käisid Tooma õue peal laulmas Viru-Nigula mehed. Kuulda sai laule naistest, merest ja sõdurilust.

Augustikuu esimesel nädalal toimub taas pärandoskuste nädal.

4. augustil on Villapäev algusega kl 11 Koguvast Tooma talu õuel. Kraasime, ketrame, uurime vanu vokke ja anname nõu voki paranduse osas. Võtke kaasa ka oma vanad vokit ja kedervarred, katsume need tööle panna. Kui endal pole midagi kaasa võtta, siis saab töövahendeid laenata ka kohapeal. Osavõttu: annetuslik.

Samal päeval **kl 15** avame Koguvast Tooma talu täkulaudas näituse „Slava jälg Muhus”. Sissepääs muuseumipiletiga, muhulastele tasuta.

4. augustil kell 16 avame Kunstitalis selle hooaja kolmanda ja ühtlasi viimase näituse. Taas on tulemas fotonäitus Muhu inimestest. Autoriteks Ameerika fotograafid Lonnie Graham ja Christine Roberts. Näitus jääb avatuks hooaja lõpuni.

5. augustil algusega kell 18 toimub Koguvast Tooma talu õuel „Muhu ringmängide päe ja Muhu

mõlk”. Ringmänge esitavad Muhu Muuksed, Muhu Ätses ja Külasema seltsing. Vahepaladeks uued muhupäraseid omaloomingulised laulud ehk Muhu mõlgid. Kohapeal toimub lindistamine. Sissepääs: oodatud annetus alates 2 eurost. Ürituse lindistamist toetab Rahvakultuuri Keskus.

6. augustil toimub Põllepäev Koguvast Kunstitali juures kell 11-13. Muhu põlledest räägib Alliki Oidekivi. Võta kaasa ka oma kodus olev Muhu põll! Osavõttu: annetuslik.

Muhu Muuseumis vaadatavad näitused: Väljal I korruse fuajees Rudolf Tedrekull 100 „Valendab üksik puri”, II korruse fuajees näitus „Muhu lapsed 20. sajandil”, II korrusel veel püsinäitus „Muhu tekstiil”, Toomal: kirjanik Juhan Smuuli sünnikodu vanade hoonete ja taluvaraga, all keldris näitus „Meremeeste kirjad”, lambasaunas „Ihu vajab õhku ja vett”. Tooma talu rehalses Ivo Kõvamehe näitus „Ennenuti”.

Kunstitalis Lonni Grahmi ja Christine Roberts fotonäitus Muhu inimestest.

Muuseum on avatud E-P 9-18. Kunstitali on avatud E-P 10 - 18. Ikka päikest!

Tervitustega

Siret Jõeleht

Muhu Muuseumi tegevusjuht

Muhu laulupeo ülistuseks

Ruttab aeg ja uusi radu käivad muhulased taas. Muhu valla laulupidu oli nagu õitsev aas.

Elusõnumi nii ülla saatis Muhu ilmale. Laulis siiralt laulud külla, rõõmu oli silmale.

Rahvariides naised, niud hõiskasid ja tantsisid. Kaasa löid ka mehed, peiud, kõlas uhkelt iga viis.

Lootusel on hellad pilgud, töökust loitsib iga samm. Ja kui taevas tähti vilgub, õnn on jälle mõjuv.

Möödunu kui meenub praegu, tõe selles ikka jääv. Saare olemisi, aegu mõõdab iga kaunis päev.

Laul loob ilu, laul loob tuju, elu väarikaks teeb ta. Nagu pilvi taevas ujub, mõõtmatu on laulukaar.

President lööb tantsus kaasa, näeb ta kaunist väikest saart. Märkab lilli suurel aasal, uhkus, lust on siin ta paar.

Hoidkem tõe elust endast, rõõmupidu Muhumaal! Aeg kui jälle kiirelt lendab, rahvas, taas sa kokku saa...

Enda Naaber Nipsust

15. juulil Kuressaares

Kroketiturniir Nõmmküla külaplatsil

Pärast väikest pausi tulevad soomlased taas Nõmmkülla kroketi mängima, sedakorda toimub Universumi turniiri põhiüritus Muhu jooksuga samal päeval, **19. augustil Nõmmküla külaplatsil**. Kroketi mängitakse alates kella **14.00** 3-4-liikmeliste võistkondade vahel, võistkondi registreeritakse kl 13.30-ni. Osalejaid on oodata mitmest maailma paigast. Üritus peab loomulikult meele ka Soome 100. sünnipäeva, mis puhul antakse eriauhind välja paistvemale Soome-temalise mütsi või kübara kandjale.

Õhtul **alates kl 18** maksab sissepääs 5 eurot, pensionärid ja alla 10-aastased lapsed saavad sisse tasuta. Korraldajana tuttav Tapio Reini on Tallinna soomekeelse SSS-raadio (Sibelius, Sauna ja Sisu, vt sss-radio.ee) peatoimetaja.

Nõmmkülas saab vaadata fotograaf Risto Vuorimies **fotonäitust** „Love Records” plaadifirma muusikutest 1973-76. Vuorimies alustas pildistamist oma hobina, jälgides bändi Hurriganes tegemisi. Kui nimetatud ansambel 1973 esimese plaadini

jõudis, sattus fotograaf uude huvitavasse maailma: plaadifirma „Love Records” (tegutses 1966-79) salvestas tollal Soome parimat muusikat ja Vuorimies pildistas mitmedki plaadiümbrised. Oma ametliku fotograafikarjääri lõpetas ta enne plaadifirma kustumist, ent on nüüd leidnud aega sorida oma vanades arhiivides ja teha pildivalikut oma aegsetest tähtedest.

Laupäeva õhtul **umbes kl 21** astub lavale mustkunstnik Lauri Norberg mustkunstnike rühmast „Maagiset” (www.maagiset.fi). Alates **kl 22** esineb kitarritrio „Los Nestors”, kes lubab kuulamiseks pakkuda rahuliku pop-rock-folk-muusikat.

Tegevus algab siiski juba reede õhtul, mil mängitakse Soome, Eesti ja inglise tantsu- ja popmuusikat.

Üritust toetavad ja kajastavad mitmed raadiojaamad, toetajate hulgas on Suomi Seura (Soome Selts), Solo Sokos hotell Estoria ja Original Sokos hotell Viru, samuti Idee Reklam.

Muhulane

Kapten Ilmar Noor ajakirjas Meremees

Ajakiri Meremees avaldas nr 2/4, 2017 persooniloo muhulasest kaptenist Ilmar Noorest seoses tema 75. sünnipäevaga. Tänu oma eripärasele haridusele (sai nii erialase kui ohvitseri kraadi) on ta pidanud koguni allveelaeva tüürimehe ametit; tema allveelaev patrullis Fääri saarte ja Islandi vahel. Allveelaeva meeskonda vaevab kõige rohkem värske õhu puudus, nii et pärast vee all olemist hakkas kõigil värske õhu käes pea ringi käima. Kapteniks sõitis ta end „Hiu Kaluri” ookeanilaevadel. Seejärel oli Angoolas merekooli esimene õppejõud (õpetas portugali keeles). 1981-94 töötas Ilmar Noor taas „Hiu Kaluris” juhenduskapteni ja laevastiku peakaptenina (tema vastutusallas oli 32 laeva), siiski hindab ta rohkem merel teenimist. 1995-96 oli ta kapteniks Eesti Mereinstituudi laeval „Livonia”, mille reisid viisid Kanada Arktikasse ja Antarktikasse (reis kestis 3-4 kuud) ning kus meeskond ja reisijad seisis loodusjõududega silmitsi. 1997 aga asus Noor tegevteenistusse Eesti mereväes, pärast väljaõpet teenis mereväe miinilaevadel komandörina. Alates 1999. aasta sügisest on Ilmar Noor pühendunud õpetamisele Eesti Mereakadeemias, samuti õpikute kirjutamisele (2012 „Mereastronoomia”, 2017 „Laeva püstuvus”).

Kirjutati ka nooremast kaptenist

Parvlaeva „Tõll” kapteni Hanno Naaberiga tehtud intervjuud võib lugeda 15. juuli Meie Maast. Naaber ütleb, et raha eest ei saa kõike asju siin ilmas osta: „Neid meremehi pole palju, kes jalgrattaga saavad tööl käia. Mina saan ja see on suur asi.” Naaber tõi ka parvlaeva „Leiger” Türgist Eestisse. „Muhu liinil on aega vähe, Hiiumaa liinil on ruumi vähe. Riske võtta ei maksa, aga sõidugraafikus tuleb püsida.”

- - Jaapani moelooja armus Muhu käsitöösse, kinnitas 21. juuli Saarte Hääl. Männiku Käsitöötoas tikkis Tokyost pärit Kikuko Arata muhu mustriga tikandeid. Arata sooviks tulevikus Muhusse kolida.

Kihelkonnapäev pastoraadis

Sel aastal möödub Muhu Katariina kiriku esmamainimisest 750 aastat (1267), kiriku puituksel olevat aastaarvu (1617) sisselõikamisest 400 aastat ja kirikumõisa peahoone ehk pastoraadi valmimisest (1832) ainult 185 aastat. Neist tähtpäevadest ajendatuna toimus Muhu Pärandikooli eestvõttel 19. juunil kihelkonnapäev. Kuna kirik on ajalooliselt olnud kihelkonna keskus, kus kohtuvad kõik selle kandi elanikud, keskendus ka kihelkonnapäev Muhu kultuuri-pärandile üldiselt, aga iseäranis ehituspärandile. Pastoraadi hoone, kus kihelkonnapäeva peeti, on ju mõlema pärandi hoidmist vajav ehe näide.

I.T.: Kell oli 10.45. Igaküla Ansu-Matsi Tõnu ja Eda Maripuu muuseumist vestlesid pastoraadi uksele muheda, enam kui 90-aastase Muhu koguduse liikme Manivald Äkkega. Viie minuti jooksul sain ülevaate sellest, kus vanasti Manivaldi mäletamist mööda asus Silvia Grothi maja, mitu kella oli Muhu kirikul, kus asusid sirelipõõsad, kiviaiad ja kellatorn tema nooruspäevil. Hetkega oli selge – algab üks põnev päev, mille lõpuks olen tüki maad targem.

Kogunejad said kosutada end kohvi ja suupistetega, mille eest hoolitses toimkond Mari Luubi ja Hety Huumi käe all. Alguspalve pidas Muhu Katariina koguduse õpetaja Hannes Nelis, sõna võttis ka meie endine õpetaja Illimar Toomet.

Peale ametlikke tervitusi valla-juhtidelt ja muinsuskaitseametnikelt rääkis ettekannete osas esimesena Muhu Muuseumi teadur Eda Maripuu erinevatest haldusjaotustest, mis Muhu saarel aegade jooksul on toiminud, kelle valitsuse all meite saar on olnud ja kui mitmeks võimupiirkonnaks jagatud. Pilt on päris kirju; meile praegu tuttavat halduskorraldust, üks saar – üks vald, ei ole ajaloos sugugi nii enesestmõistetavaks peetud. Cäroly Saksakulm, kes õpib praegu Tallinna Ülikooli ajaloo erialal magistrantuuris, andis ülevaate Muhu kiriku ehitusloost, sealhulgas kiriku seinamaalingute dateerimisest. Ehkki tänaseks on kiriku seintel olnud algne uhke dekoor peaaegu täielikult hävinud, saab varasemate uuringute põhjal seda pisut siiski ette kujutada.

Tallinna Ülikooli Balti regiooni saksa ajaloo ja kultuuri professor Ulrike Plath rääkis sellest, kuidas vanasti pastoraadis elati. Igas mõisas oli alati ka rahvatuba, „tükk eesti elu saksa majas”, nagu on

Kirikukontsert oli tõesti nauditav!

Mai Meriste

kirjutanud baltisaksa estofiil Georg von Schultz-Bertram. Iseäranis põnev oli, et kogu jutt oli seotud Riia arhiivist pärit Muhu pastoraadi ehitusplaani, mis aitas palju paremini ette kujutada, kuidas neid ruume algselt võidi kasutada.

Ettekannete lõpetuseks tutvustas arheoloog Jaan Tamm oma Muhu kiriku ehitusloole pühendatud artiklit Saaremaa Muuseumi kaheaastaraamatus ja pärimust Raagi mäna kohta, mis ilmus artiklina ajakirjas Eesti Loodus.

Ettekandeid täiendasid Muhu Muuseumi näitus Muhu kihelkonna ajaloo ning Inna Sooääre raamatute väljapanek vaimulikust kirjavarast ja Muhu pastoraadiga seotud fotodest.

Pärast lõunapausi, mille eest hoolitsesid Muhu kooli kokad Maire Liitmäe juhatusel, anti pidulikult kätte raamatute autori-eksemplarid Muhu Põhikooli vilistlastele, kes koos oma õpetaja Anu Kaburiga koostasid uurimuse, mille Muhu Pärandikool avaldas raamatuna „Meie kooli naabermaja – Muhu pastoraat”. Kes oma raamatut veel kätte pole saanud, palume Facebook’i kaudu pärandikooliga ühendust võtta! Lisaks raamatule saab iga autor ka Ulvi Kipper ja Aare Kannu koostöös valminud DVD uurimuse esitlusega. Raamatu täienduseks rääkis Inna Sooäär pikemalt ka doktor Dmitri Golubjatnikovist.

I.S.: Kiriku pastoraadi hoones elas ja töötas kaua aega väga luugupeetud doktor Golubjatnikov oma perega. Tema naine oli naiskodukaitsjate juht. Doktor Golubjatnikovi mäletavad tänaseni mitmed tema juures ravil käinud

muhulased. Leida Palu mäletas, kuidas ta ravis tema paistes kätt, mis oli rõugete panemise tagajärg. Teatas lühidalt, et on olnud liiga tugev lima. Samas märkis ta, et kuuldused on venelaste tuleku kohta. Nad olevat juba Narva all ja varsti jõuavad nad ka siia ja siis on meie vabadus läinud kui noorus, mis ei tule enam kunagi tagasi. Golubjatnikov küüditati 1941. aastal Siberisse ja pere pääses Saksamaale. Nüüdseks on tema üks poeg, Ole, kes töötab USA-s NASA juures, surnud; teine poeg Rjurik, arstiteaduse doktor, elab Ameerikas.

Päeva teise poole tulipunktiks oli ümarlaud „Muhu ehituspärand. Kas lammutame, hoiame või uuendame?” Oma provokatiivse pealkirja sai see samanimelise edukalt rahastuse saanud projekti järgi, mille Pärandikool ja Katariina kogudus Inna Ligi juhatusel koostasid ning mille abil algavad sügisel pastoraadimaja renoveerimise järgmise etapi tööd.

I.L.: Ümarlaval osalesid Jaan Tamm, Ants Viilup, Mihkel Ling, Kadri Tüür. Arutelu juhtis Siim Raie Muinsuskaitseametist. Tema esimeseks küsimuseks kohalolijatele oli: mis on teie jaoks pärand? Mihkel alustas muhupärase mõistujutuga katusetegemise töövõtete muutumisest, mille järel jõuti üksmeelselt järeldusele, et kõige tähtsam komponent pärandi juures on töövõtted. Puutöömeister Janek Vapper märkis, et on oluline vahe, kas inimene on meister, kes käsitseb tööriista, või operaator, kes teeb masina poolt ette määratud tööoperatsioone.

Teiseks küsis arutelu juht, kuidas tuleks siis pärandit säilitada: kas lammutada või arendada? Millest alustada? Insener Ants Viilup tõi näiteid oma praktikast ja rõhutas, et oluline on algusest peale kaasata kõik hoone parandamisel vajalikud inimesed. Arutelud võivad remondi pla-neerimise algfaasis olla küll pikemad, aga ühiselt leitud mõistlikud tehnilised lahendused kaaluvad üles hilisema närvikulu, mis võib kaasneda poolikute lahenduste ja nende ümber tegemise vajadusega.

Lõpetuseks küsis Raie kõigilt ümarlavalistelt, mis on igaühe isiklik panus pärandi hoidmisse. Mihkel Ling lubas jälgida, et Muhu säiliks Muhule omane ehitusstiil. Kadri panus seisneb ühe muinsuskaitsealuse rehemaja aastaringses asustamises. Jaan Tamm panustab Muhu maaklinna arheoloogilise uurimise edendamisse. Ants Viilup lubas toetada ja nõustada pastoraadi ventilatsiooni lahendust.

Pärast arutelu lõppu oli võimalus käia kirikus ja vaadata ringi pastoraadis ning selle ümber.

M.L.: Jutuajamised koridorides ja kiluvõie saialeival löi meeoleolu toimivast kogukonnast, kes tahab kokku tulla ja omavahel tarkust jagada.

Ilusa pika päeva lõpetas kontsert Muhu Katariina kirikus.

E.P.: Kontsert algas kell 19. Anne Kannu koore on alati hea kuulata. Seekord esines kolm koori: väikeste tüdrukute koor, neidude koor ja segakoor Horele, sinna juurde Kairit Leviti klaverisaade oma tuntud headuses ja ilusad vahepalad flöödiga (Karmen Kaljuste). Solistid, sealhulgas Muhu tüdrukud (Iris Sepping, Kadri Ligi); Muhu Katariina kiriku väga hea akustika – kokku tõesti nauditav kontsert!

Suur tänu kõigile, kes päeva õnnestumisele kaasa aitasid, sealhulgas Tõnis Kipperile Kadi Raadiost, kelle abiga sai sündmus ka päevakajalises meedias kajastatud. Lõpetuseks sobivad hästi Inna Ligi sõnad, mida ta sageli kasutab: „Koos suudame palju!”

Kihelkonnapäevast kirjutasid ülevaate

**Inna Ligi,
Mari Luup,
Elo Pajuniit,
Inna Sooäär,
Irena Tarvis,
Kadri Tüür**

Laulupidu 8-9. juulil

Saarte laulupäevade idee pärineb EÜE Väinamere Segakoorilt, kes koos Pagana segakooriga korraldasid esimese laulupeo 2010. aastal Ruhnus. Järgnesid laulupeod Vilсандil, Pranglil, Hiiumaal, Nais-saarel, Vormsil ja Kihnus. Nüüd jõudis järg Muhu saare kätte. See, et Muhu ei olegi väikesaari, jõudis korraldajate teadvusse siis, kui vallavanema kabinetis 6. oktoobril esimest korda koos istusime, et üritust paika panna. Samuti see, et meil on ka endal koor ja veel hulgaliselt muid taidluskollektiive. Kuna Hellamaa laululava oli valmismisel, otsustasime laulupeo ühitada laululava avamisega. Väga tegusad mehed Indrek Vijard, Indrek Koppel, Olavi Tuisk jt hakkasid organiseerima mandri poolt ning Muhu kultuuritöötajad ja vallaametnikud eesotsas vallavanemaga siitpoolt. Üsna pea tehti ettepanek ka teistele valla taidluskollektiividele laulupeol osalemiseks. Spetsiaalselt Muhu laulupeo jaoks trükiti laulik nagu õigele laulupeole kohane.

Viimane nädal enne pidu oli eriti tõine. Mitmed kõned korraldajalt, kus täpsustati erinevaid küsimusi ning isegi laul "Muhumaa" sai veel telefoni teel dikteerides uue noodi.

Laupäeva, 8. juuli ilm oli nagu tellitud. Peale pikka jahedat ja vihmast perioodi säras äkki päike ja soojakraadid olid üle ootuste mõnusad. Kujutan ette, mis tunne võis olla mandrirahval, kes said enne proovi algust end selili Muhumaa murule panna ja päikest nautida. Ka meie vallavanem oli juba hommikust saati platsil ning jälgis valvsa pilguga toimuvat. Kaskedega ehitud veoauto vedas pinke ja toole, kuhu publik saaks istuda, kaks puhkpilliorkestrit sättisid end lava kõrvale hakkama. Lõpuks sai proov alata. Peale ühiseid hääleharjutusi ning läbilulmisi oli päeva esimene pool läbi.

Uhke rongkäik, kus osales üle 400 laulja, tantsija, pillimehe nii mandril kui Muhust algas kell 18 Hellamaa Külakeskuse juurest ja toi

pidulised laululavale. Mulle kui kohaliku koori dirigendile ja koori kõige staažikamale lauljale Ado Toomsalule anti austav ülesanne süüdata laulupeo tuli. Peale mõningast ponnistust see lõpuks süttiski. Rahva hulka tuli ka proua president Kersti Kaljulaid. Vaimukas avakõne vallavanemalt kõneles laululava saamisloost ja lõppes ehitajate tänamisega. Järgnes võimas kontsert, kus koorilaulude vahele esinesid ka väiksemad kollektiivid. Isegi president oli koos rahvatantsijatega laval ning hiljem koorilauljate ridades isamaalisi laule laulmas.

Kontserdi lõpus tänati kõiki koori- ja muude taidlusringide juhte kingituste ja tammepärgadega. Laulu "Muhumaa" saatel istutati laulupidu tähistav tamm.

Esinejad suundusid edasi Hellamaa Külakeskuse hoovi, kus ootas ees maitsev õhtusöök, mille olid valmistanud Maarja Kumpas ja tema abilised. Pidulähtus simmaniga, mis kestis poole ööni ansambli "Audru Jõelaevanduse Punt" saatel. Soovijad said end soojendada lõkketule paistel.

Teine päev, 9. juuli algas Muhu Muusikatalu kontserdiga "Kõik puhuvad". Puhusid muidugi kaks puhkpilliorkestrit, üks Türilt ja teine Sakust. Loomulikult ka meie oma Villu Veski, kes pidulisi võõrustas. Hoogsa puhkpillimuusika saatel täitus peagi muru tantsijatega.

Kogu ürituse lõpetas ühendkoor, kaasa sai laulda ka publik. Veelkord kõlasid tänusõnad nii korraldajatele kui osalistele.

Enne Muhust lahkumist vahtasime veel mõned mõtted tuntud koorijuhhi ja ühe laulupeo peakorraldaja Indrek Vijardiga, kes ütles, et tundis tugevat toetust Muhu valla poolt. Ühinen tema mõtetega. Muhulased said sellise suure üritusega suurepäraselt hakkama.

Suured tänud korraldajatele, esinejatele, publikule!

Kohtume järgmisel Muhu laulupeol!

Leena Peegel

Tulesüütamisel.

Presidendi partner on tantsuansamblist Tarbatu.

Erakogu

Hellamaa uue laululava avamine

Juuli algul esimeste ilusate suveilmadega toimunud Muhu laulupidu oli Väikesaarte laulupidude reas arvult kaheksas. Reede õhtul saabumine ja majutus, veel viimane ühisproov. Laupäeva hommikul peaproov. Siis kiirelt sööma, piduriided selga ja rongkäiguks valmis.

Kõige ees laulupeotõrvik kaarikul, ees ja taga puhkpilliorkestrid, vahel veel ka Muhu külaklubi neid-peid. Puudu jäi vaid vaba-tahtlike pritsumasin rivi lõppu.

Ja siis süüdati laulupeotuli ja kõlas Koit! Järgnes paremik muhu ja muu-eesti lugudest-lauludest ja tantsudest.

Kava lõppes hingeliigutavalt isamaalike lauludega. Vahepeal ka meie noore kena Presidendi südil osavõtul.

Istutati mälestustamm ja kümme traditsioonilist tammepärga riputati kaela dirigentidele ja tantsujuhtidele.

Õhtune simman Audru Jõelaevanduse poiste eestvedamisel ei tahtnud lõppeda veel ka pimedas ja vihmagaagarete all.

Pühapäeva hommikul Muusikatalu õuel traditsiooniline puhkpillikontsert "Puhuvad kõik" läks üle ühislaulmiseks ja -tantsimiseks.

Tänuksõnad ja kallistused. Plat-side koristamised ja jumalagajätt. Laetud ületulvavate emotsioonidega. Veidi paremate inimestena.

Nii publiku kui osavõtjate rekordi löönud kahepäevane meeleolukas ja hingeliigutav üritus jääb

kõigis kauaks helisema. Osalejate sõnul siiani ka kõige parema vastuvõtu ja korralduse poolest:

"Emotsioonid veel settimata ja hoiame neid pikalt, pikalt!

Kurivaim, kui hea tunne on siiani hinges!"

Kõigi lauljate, tantsijate, pillimeeste ja korraldusmeeskonna nimel tahan tänada Hellamaa maaomanikke, kes meid oma õuedele lubasid, Külakeskuse lahkete peret eesotsas perenaise Tiina Jõgiga, Muhu kultuuri edendajaid, sh Leena Peegel, Anneli Tamm ja Meelis Mereäär, Meite Mekki meeskonda eesotsas Maarja Kumpasega, kes maitstva toidu ja suurepärase korraldusega söötsid ära ligemale 400 inimest; Muhu Muusikatalu pererahvast Inna ja Villu Veskit, Muhu valla juhtkonda hooliva suhtumise ja ladusa koostöö eest ja kõiki toredaid muhulasi, kes ettevõtmise kordamineku nimel pingutasid ja oma panuse andsid.

Mul oli au istutada selle toreda sündmuse mälestuseks tammepuu. Koht oli küll valitud tagasihoidlikult uue laululava kõrvale, mitte naaber-valla uhkeldaval kombel spordiväljaku keskele.

Loodame siis, et sellel kohal mähab saja aasta pärast kuulus Muhu Laulupidude tammik!

Ilusat suve jätku soovides Väikesaarte laulupidude toimkonna nimel

Olavi Tuisk
Pädaste külast

- Muhu laulupeost kirjutas 11. ja 12. juuli Saarte Hääle, samuti 11. juuli Meie Maa. President tantsis rahvaga seltsis „Kikkapuud” ja laulis „Mesipuud”. Laulupeo tule süütasid mitme muusikakollektiivi juht Leena Peegel ja staažikas laulumees Ado Toomsalu. Aare Laine kirjutas: "Pidu algas puhkpilliorkestrite hoogsa marsimuusika saatel, seejärel kostis ühendkooridelt "Laulud nüüd lähuvad". Tervitussõnad ütles peojuht Kati Käpp ja andis sõnajärje üle võõrustajale, Muhu vallavanemale Raido Liitmäele. Huumorikalt moel rääkis ta laululava saamisloost, tänades kõiki kaasaitajaid, arhitekti, projekteerijaid ja ehitajaid. Peagi kõlas ühendkooridelt "Oh laula ja hõiska". Selle lauluga lauldi laululava avatuks." Laulupidu võeti valla jaoks ka filmilindile.

Kuhu minna

3. - 6. augustil Muhu pärandoskuste nädal Muhu Muuseumis. Täpsemalt: www.muhu.ee

4. augustil kl 15 näituse "Slava jälg Muhus" avamine Muhu Muuseumis Tooma talus. Sisepääs muuseumipiletiga, muhulastele tasuta.

5. augustil kell 20 Aki kõrtsis on tantsupidu "Meri on meri jääb", pilet 2 eurot. Lisa-info: 5647 5766 (Keidy)

11. augustil kell 19 Muhu kirikus kontsert "Rännates läbi Euroopa kirikute"

Segakoor KOSK, dirigent Riho Ridbeck

Kavas: 13.-21. sajandi laulud, Gabriel, Sisask, Topman, Kaasik, Victoria, Schein jt
Sisepääs vaba annetusega

Piiri **taaskasutuskeskus** avatud E-L kell 10-17.

Kohtumine Urmas Tulvistega

Teisipäeval, 18. juulil oli Hellamaa Külakeskuses kõigil huvilistel meeldiv võimalus kohtuda kunstnik ja lastekirjanik Urmas Tulvistega, muhulaste jaoks Hellamaa Lehekoopi Urmassega.

Kokku oli tulnud üle 20 inimese, kes said kõigepealt ülevaate autori lapsepõlvest ning haridusest Hellamaal, Orissaares ja Tallinnas. Urmas Tulviste meenutas oma lugupeetud õpetajaid ja õppejõude, kellest enim tänusõnu said Rudolf Tedrekull ja Olev Subbi. Külaline tutvustas oma

joonistuste näitust, pajas raamatute „Silvia suveõhtu jutud“ ja „Silvia suveõhtu jutud 2. osa“ saamisloost, rääkis loomeinimese elust tänapäeva Eestis, osales aktiivselt vestlusringis ning vastas kuulajate

arvukatele küsimustele.

Need, kellel oli kaasa võetud Urmas Tulviste kirjutatud raamat, said autorilt sinna mälestuseks autogrammi paluda. Lapsed ei jätanud kasutamata võimalust end koos lastekirjanikuga pildistada.

Kohtumine nii mitmekülgse ja andeka loojaga oli väga hariv ja

huvitav. Jääme kannatamatult ootama, millal Urmas Tulviste järgmine raamat kaante vahele jõuab.

Urmas Tulviste joonistuste näitust saab Hellamaa Külakeskuses vaadata augusti lõpuni.

Anu Kaljuste

Muhu kiriku visitatsioonakt aastast 1769

Tõlkinud ja kommentaaridega varustanud Eda Maripuu MUHU MUUSEUMIST

(järg - algus mai ja juuni Muhulases)

Kas on kirikul on olemas kirst, kus hoitakse kiriku raha ja dokumente ja mitme lukuga see on varustatud?

On olemas üks kirst, millel on kolm lukku ja kolm võtit, millega kiriku raha ja dokumendid on turvatud.

Määrus

Üks võti peab olema ühel härra saksa kirikueestseisjal, teine kohalikul pastoril ja kolmas mittesaksa kirikueestseisjal, kes kirikule kõige lähemal elab.

Kas on tähele pandud kirikuskäimisest kõrvalehoidjaid ja kas ka neid trahvitakse?

Siinne kogudus käib usinasti kirikus ja siin ei tunta ühtegi kirikuskäimisest kõrvalehoidjat.

Määrus

Mittesaksa kiriku eestseisjad peavad nendest, kes kirikus ei käi, oma pastorile teada andma, et ta kiriku seaduse ettekirjutuse kohaselt neid kohtleb. Kui kirikueestseisja selliseid kõrvalehoidjaid ja süüdlasi varjab, siis peab teda enast trahvima selles ulatuses, mis kõrvalehoidmise eest ette nähtud on.

Kas on probleeme saksa ja mittesaksa jumalateenistuse ajal ja kiriku lähedal kõrtsides ja taludes õlle ja põletatud viina pakkumisega?

Ei ole

Määrus

Mittesaksa kirikueestseisjad peavad hoolega jälgima, et kiriku lähedal kõrtsides laupäeva õhtul kella seitsmest kuni pühapäeva pärastlõuna kella neljani ei toimuks kõrtsipidamist ja vastasel juhul peab ta sellest vaimulikule teada andma, et see saaks süüdlasi trahvida.

Kas härrad saksa kirikueestseisjad jälgivad mittesaksa võõrmündrite abil hoolega, et pulmi, ristimisi ja matuseid kristlikult ja seaduste kohaselt toimetatakse?

Mainitud puhkudel korrarikkumisi pole teada.

Määrus

Härrad kirikueestseisjad peavad mittesaksa võõrmündrite abil hoolega jälgima, et pulmi, ristimisi ja matuseid kristlikult ja seaduste kohaselt toimetatakse.

Kas talupoegade pulmad algavad pühapäeval või esmaspäeval?

Märkused:

¹ 1697. aasta 4. märtsi korraldus oli kindralkuberneri patent, mis anti välja 1696. aasta 21. märtsi kuningliku reglemendi kohaselt, kus reguleeriti talupoegade pulmi. Selle järgi tohtis pulmas olla ainult 12 paari külalisi ja pulmad võisid kesta ainult järgmise päevani. Pulma jaoks võis teha 4 tündrit õlut ja varuda 3 toopi viina. Liivimaal oli kasutusel riia ja Eestimaal tallinna toop. Viimane oli riia omast tunduvalt väiksem: riia toop oli 1,31 l ja tallinna toop 1,09 liitrit. Nii et viina võis Liivimaa talupoja

Ei alga.

Kas kantslist või muul viisil on talupoegadele 1697. aasta 4. märtsi¹ määrus ja sellega sisse seatud trahvid teatavaks tehtud?
Jah

Kirikuvara

Millest koosnevad kiriku sissetulekud?

Kiriku trahvirahadest, abiellumisel ja korjanduse käigus saadud rahast ja vana kombe kohaselt annab iga talu kirikule ühe saaremaa külimitu² vilja aastas. Pärast seda aga, kui riia moodud sisse seati, otustasid talupojad anda ühe riia külimitu vilja³ tingimuse, et mõned vanad rahalised kirikumaksud ära jäävad.

Kui palju tuleb maksta saksa ja mittesaksa surnumatmise ja kellaöömise eest?

Sakslase matmise eest makstakse Siöbladi⁴ 1677. aasta 18. septembri määruse kohaselt. Mittesakslase

matmise eest makstakse 3 valget⁵ kellalöömise eest.

Mis maksab suguvõsa hauakambri avamine?

40 kopikat

Kui palju on kirikus sula- raha?

Ainult see raha, mida kogutakse korjanduskotiga ja mida on 11 rubla ja 55 kopikat. Lisaks on kogutud 83 saaremaa vakka ja 4 külimitu vilja.

Kui palju antakse almuseid?

Almuseid ei anta, kuna neid ei koguta.

Kuidas almuseid kasutatakse?

Sama (vastus, mis eelmisele küsimusele - E.M.).

Kas mõisates on pidupäevadel anumad raha korjamiseks üles seatud ja kas seal korjatud raha kasutatakse ainult kiriku-õpetajate leskede korjanduskasti jaoks?

Ei ole.

pulmas rohkem juua, aga õlle hulk oli sama. Tünni maht oli 132,8 liitrit. Kuna pulmaliste hulk oli 26 inimest, siis tõi see kaasa olukorra, kus iga pulmaline võis kahe päeva jookul 20 liitrit õlut ja lisaks veel viina ära juua, sest ei saanud ju lubatud kogust kasutamata jätta. Kuna vastav reglement oli antud suure näljahäda ajal, et raiskamist piirata, siis tol ajal oli ilmselt vähe pulmi, kus sellist jooki korraldati. Rootsi kuninga antud seadus kehtis veel 50 aastat pärast sõda ja katku Vene võimu all, kui olud olid normaliseerunud ja

endast lugupidav peigmees ja tema suguvõsa ei saanud lubada endale väiksema koguse õlle ja viina pakumist kui naabrid...

² Saare-lääne vakas (53,5-56 liitrit) oli 5 külimitu, riia vakas (66,42 liitrit) oli 6 külimitu.

³ Saksa keeles hart Korn ehk kõva vili, mille all mõeldakse rukist või otra.

⁴ Rootsi kindral Karl Johannes Siöblad (1611-1696) oli Saaremaa kuberner aastatel 1673-1681.

⁵ hõberaha.

18. augustil kell 19

Stig Rästa autoriõhtu - 15 aastat rännakut

Nautse Mihkli õuel

Piletid müügil www.piletilevi.ee

Hinnainfo: Internetipoest ostes lisandub kuvatud pileti maksumusele internetipoe teenustasu 0.50 eurot pileti kohta. Täispilet 17 eurot; õpilane, tudeng, pensionär 15 eurot; erivajadustega klient/saatja 15 eurot; pilet kontserdipäeval kõigile 18 eurot; lastele vanuses kuni 7 a (k.a) on sissepääs tasuta, kui istuvad saatja süles.

Sissepääs alates kl 18.00. Kestus 1h 10 min. Sündmuse korraldaja Must Concerts OÜ.

Peale kontserti võimalus nautida Augusti Tähistäeva Õhtusööki. Õhtusöök koos kontserdiga 75 eurot, eelregistreerimine: info@nautsemihkli.ee, tel. 5860 0887. Olete oodatud!

LAUPÄEVAL, 19. AUGUSTIL 2017

XV MUHU JOOKS

KÕIGI OSALEJATE VAHEL LOOSITAKSE VÄLJA JALGRATAS!
Igale lõpetajale juubeljooksu mälestusmedal

PÕHIJOOKS
17,2km, start kell 11.00 Kuivastu sadamas, registreerimine kell 9.00-10.30 Kuivastu sadamas. Finiš Nautse Mihkli puhketalus

RAHVAJOOKS
6,3km, start kell 11.30 Liiva kiriku parklas registreerimine kell 9-11 Muhu spordihallis Finiš Nautse Mihkli puhketalus
Rahvajooksule oodatud ka kepikõndijad ja matkajad.

EELREGISTREERIMINE TOIMUB
1-18 AUGUSTI LÄÄL
TURISMIINFOPUNKTIS JA MUHU VALLA KODULEHEL: WWW.MUHU.EE

LASTEJOOKS 200M
START KELL 13.15 NAUTSE KÜLAS

- Põhijooksu osavõtmaksu suurus on eelregistreerimisel 3,00 EUR, jookspäeval 5,00 EUR.
- Rahvajooksust osavõtt eelregistreerimisel TASUTA, jookspäeval on osavõtmaks 2,00 EUR.
- Lastejooksust osavõtt on TASUTA.

Info ja juhend: www.muhu.ee

ESTI KULTUURKAPITAL MUHU VALD SAAREMAA SPORDILIT SPORDIKLUBI MUHU

* Klassikaliste jalgrataste rent Muhus vt www.visitmuhu.com
Broneerimine +372 512 3086 või tonis@muhufitness.ee

Veautojuhi ja bussijuhi ameti- ja täiendkoolitus Kuressaares

Lp. kutseline autojuht!

Kui teil hakkab kutsetunnistuse kehtivusaeg lõppema, siis olete oodatud osalema tõeliselt praktilisel ja uuel tasemel autojuhi 35-tunnisel täiendkoolitusel Kuressaares.

Meie koolitused on kõik autojuhi töö- ja puhkeaja ning sõidumeerikute süvaõppega.

Täiendkoolitus (35 tundi) toimub 28.9.–1.10.2017.

Ametikoolitus (70 tundi) alustajatele algab 28.9.2017.

Koolitajad: Lenno Pöder ja Priit Lilleorg Ametikoolitus OÜ-st.

Koolituse hind ühele kategooriale 150 eurot. Veoauto ja buss koos 186 eurot.

Ametikoolitus alustajatele 300 eurot.

Koolituse algus kell 9.00 aadressil Kohtu 22, Kuressaare Ametikool.

Registreerimiseks või lisainfo saamiseks helista meile julgelt telefonil 5886 7665 või külasta meie kodulehte www.ametikoolitus.ee

Euro Eesti kultuurile!

1990. aastal asutas rühm eluloo-sõpru Eesti biograafika preemia, et väärtustada Eesti elulooliste teatmeteoste koostajate loometööd. Preemiat hakati välja andma alates 1993. aastast iga kolme aasta järel. 2017. aastal teeme seda juba üheksandat korda. 2008. aastal ühinesime Eesti rahvuskultuuri Fondiga, moodustades seal Eesti biograafika stipendiumi allfondi ja alustasime vajaliku 10000 euro suuruse põhikapitali kogumist. 1. märtsiks 2017 olime 1031 annetajaga kogunud kokku 12062,62 eurot. Kui olete seda kultuuri-valdkonda nõus näiteks euroga toetama, oleme tänulikud ja lisame Teid annetajate nimekirja. Annetada on võimalik Eesti Rahvuskultuuri Fondi kontole EE672200221001101347 koos selgitusega „Eesti biograafika stipendiumile“. Täname igat annetajat! Ükski summa pole väike!

Aldo Kals

Eesti Rahvuskultuuri Fondi
Eesti biograafika stipendiumi
allfondi halduskogu liige

MEITE MEKK CATERING on nagu restoran Sinu valitud kohas!

Tellida saab toitlustuse täis-teenust alates laua katmisest ja teenindamisest, kuni laua koristamiseni. Samuti saab tellida ka toite eraldi - kuum-ja külmalauda, suupisteid, saiaakesi, pirukaid, kooke, torte ja palju muud. Võimalik rentida nõusid.

Küsi pakkumist!

Maarja Kumpas

telefon: 53 474 284

E-mail: meitemekk@gmail.com

www.facebook.com/Meite-Mekk-Catering

- - - Orissaare vallas tuleb esmakordselt **hoovikohvikutepäev**, andis teada 7. juuli Meie Maa. Üritus toimub **12. augustil kell 11–17**.

Küttepuud:

- 3-meetrised koos koju toomisega 18 eur/ruum. Halupuud: 30 cm – 32 eur/ruum
- 35 cm – 30.- eur/ruum, 45-60 cm 28.- eur/ruum. Hind sisaldab kojutoomist alates kümnest ruumist. Võimalik tellida konteinerisse laotud küttepuud. Pakume kompleksiga küttepuude saagimis- ja lõhkumisteenust

Saematerjal:

- Müüme kuiva saematerjali. Servamata lepa, haava, tamme, pärna, saare ja jalaka planku ning lauda. Aialatid männist ja haavast pikkus 3 meetrit. Aiapostid tammest, erinevad pikkused. Toodame vastavalt tellija soovile punn- ja põrandalauda erinevatest puuliikidest. Võimalik tellida poolpalgi mooduleid kuuride ja saunade ehituseks.

Tehnika:

- Roomikekskavaator, koppladur, minilaadur, kallur-furgoon ja metsaveoautod ja palju erinevat põllumajandus ning metsatehnikat.
- Meie masinaparki on lisandunud kaks uut masinat. Minilaadur Avant, mis mahub igale tööplatsile, võimalik kasutada ka siseruumides ning kahjustab pinnast minimaalselt. Masinal on palju erinevaid töövahendeid. Kevadiseks metsseakahjustuste tasandamiseks on parim tööriist masinale paigaldatav vedrupiidega raudreha ning tasandusrest. Masina rendihind 22.-/h.

- **Pinnas- ja kannufrees**, millega on kiirelt ja efektiivselt võimalik võsastunud või ebatasasane maa muuta murutraktoriga niidetavaks alaks. Seade sobib ka kitsaste külavaheteede freesimiseks ja tasandamiseks. Meetrise läbimõõduga tammekännu pinnasega tasaseks freesimisele kulub 5 minutit, purustab ka juured 20 cm sügavusel pinnases. Hind kujuneb vastavalt töömahule.

Haljastus:

- Müüme huumuserikast sõelutud mulda haljastuseks. 10 eur / tonn
- Sõelutud muld täiteks (sisaldab kuni 1,2 cm läbimõõduga kivi) 5 eur / tonn
- Hobusesõnniku ja turbaga segatud kasvumuld 25 eur / tonn
- Tänavakivi müük ja paigaldus, kivi hind alates (5.- m2)
- Erineva fraktsiooniga killustikud, liiv ja kruus ning graniitkillustik.
- Teede ja platside ehituseks freesasfalt.

Teostame:

- Settekaevude tühjendust, teede väljakute ja aedade ehitust.

Rohkem infot: www.muhuvarahaldus.ee

Info ja tellimine: **50 97 679 või 53 00 25 20**

Tehnoülevaatus

Teostame ka TRAKTORITE ülevaatus!

Tulekustuti taatlemine ja müük

Autode sisepesu

Autoremont

Kere, veermiku ja mootori remont

Varuosade tellimine

Sildade reguleerimine

Rehvitööd

Kerevenituspink

Diagnostika

Klaaside vahetus

Muruniidukite ja trimmerite hoiustamine ning hooldus

52 737 75 – alan@collester.ee

Ehitusteenused

Üldehitustööd, kanalisatsioon- ja torutööd, elektritööd

Teehoovli teenus

Ekskavaator-laaduri teenus
JCB 4CX + erinevad kaevekopad + hüdrovasar

Transport (kraana + kallur)

Minitraktori teenus
Avant 520 + erinevad agregaadid

Sõelutud mulla, killustiku, liiva, paekivi ja raudkivi müük

Haagiste rent

50 675 02 –

paavo@collester.ee

Asume Soonda külas vanas laudakompleksis.

Mihklikuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Paula Tarvis 101 (2.9)
Endel Jõesalu 94 (22.9)
Hilda Kiviaru 94 (29.9)
Petronia Kõrv 91 (28.9)
Laine Pallas 90 (6.9)
Salme Maripuu 87 (16.9)
Heljo Nikkel 85 (30.9)
Helju Vaga 84 (10.9)
Elve Palu 84 (30.9)
Helvi Maripuu 83 (8.9)
Helju Auväär 83 (19.9)
Johannes Sugul 82 (18.9)
Veljo Menind 82 (20.9)
Maie Schmuul 82 (25.9)
Heimar Keinast 81 (18.9)
Estella Viik 80 (14.9)
Jüri Aaslaid 75 (4.9)

Aino Ling 75 (10.9)
Juta Jõgi 75 (13.9)
Helga Pallas 75 (19.9)
Arvo Pink 70 (13.9)
Tia Kaljula 70 (21.9)
Vello Lauge 65 (11.9)
Üllar Pikpoom 65 (21.9)
Jaaniika Tustit 65 (21.9)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava, vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

Muhu Turismiinfopunkt
on avatud Muhu Kaubahoovis
12. juuni – 20. august 2017
iga päev kl 10 – 18.

Kunstnik Sirkka Raikamo
maalinäitus "Valon leikkiä" (Valguse mängu)

Avatud suve ajal kell 12-18
Tõnise turismitalu galerii,
Paenase k, Muhu

Otsin merega seotud asju ja ka mööblit väikesesse külalistemajja Viirelailule Muhumaa külje all. Kellel oleks ära anda või müüa midagi, mis saaks uue hingamise meie juures siis helistage meile 5454 2020.

TUULE GRUPP

Muhu Farmid OÜ võtab tööle traktorist-sõitja ja lüpsja.
Täpsem info 5345 5445,
personal@tuulegrupp.ee

* OÜ ETEST PR ostab metsa- ja põllumaad. Tel 50 45 215, 51 45 215, info@est-land.ee

* Pakume puulõhkumisteenus-teenust halumasinaga, samas müüa küttepuid. Tel. 5340 8138
Rein

Põitse Uiekopli õue peale on 5. augustil kell 20.00 kõik oodatud tantsu keerutama.

Pillilood passivad igale vanusele, äratundmist igale maitsele ja pillimehe kaabu sisse võiks ta vaevalt eest paar eurot poetada. Ehk saab inimese haisu õue peale ja hoiab metssead sellega eemale.

Kontsert - tantsuõhtu

Prantsuse sansoonid

Marek Sadam & Martin Trudnikov - "Akordion"
Pallasmaa külas Matsi talus
25. augustil algusega kl 19.
Sissepääs 10 eurot.

26 aastat Eesti Taasiseseisvumisest

VABA RAHVA LAUL

Laupäeval 19. augustil kell 19.30

Põlva Intsikurmu lauluvaljakul

Piletid Piletitelevist ja kohapeal

Üle tuhande koorilaulja üle Eesti ja

Ott Lepland	Mart Müürisepp
Airi Allvee	Urmas Põldma
Kalle Sepp	Simo Breede
Silvi Sisask	Männiste Pereansambel
Boris Lehtlaan	Carmen Joala
Grete Pala	Oliver Leppik
Merilyn Sepp	Carlos Liiv

Rahvatantsurühm Põlva Põlvalad
KOORE JUHENDAB LAURI BREEDE
LAULAJAD SAADAB URMAS LATTIKASE ANSAMBEL
Korraldaja: RE Ülo Kannisto - ylo.kannisto@gmail.com • Tel 515 4202

Kirikuteated

EELK Muhu Katariina kogudus

Jumalateenistused armulauaga pühapäeviti kl 10:

Hooldekeskuses 6. ja 27. augustil, 3. septembril;

Muhu Katariina kirikus 13. ja 20. augustil.

Segakoor Kosk kontsert reedel, 11. augustil kl 19.

Koguduse hooldeajaõpetaja
Hannes Nelis, tel 529 1881
hannes.nelis@eelk.ee

EAÕK

Rinsi Jumalaema Kaasani pühakuju kogudus

4. augustil kl 18 õhtu-teenistus, laulavad Õigeusu Laululaagri osavõtjad.

19. augustil kl 10 - Jumalik liturgia.

Hellamaa Peetruse ja Pauluse kogudus

20. augustil kl 10 - Jumalik liturgia

Teenib preester Toivo Treima, tel 5635 0051; toivo@eoc.ee

Mõnikord seisatub hetk, kuhu sõnad ei mahu...

Sügav kaastunne Leili Tuulele kalli ema lahkumise puhul

Taimi

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkusid

19. juulil 63-aastane Jaan Keinast.

22. juulil 89-aastane Aino Tuul.

24. juulil 60-aastane Kenni Merekivi.

Tunneme kaasa omastele!

Septembri Muhulase materjalid on teretulnud 31. augusti õhtuni.

Toimetab Anu Pallas,
tel: 52 28 929, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub kord kuus.
Internetis www.muhu.ee
Trükkitud Saaremaa Trükikoda 500 eks.
Hind 30 eurosent